

РЕЦЕНЗИЯ

ОТ ПРОФ. Д-Р ИВАЙЛО ЦВЕТАНОВ СТОЯНОВ

(НАУЧНИ СПЕЦИАЛНОСТИ: "ОРГАНИЗАЦИЯ И УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОИЗВОДСТВОТО", "СОЦИАЛНО УПРАВЛЕНИЕ И УСЛУГИ")

НА ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД НА ТЕМА **„ИКОНОМИЧЕСКИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И СОЦИАЛНИ ПОСЛЕДИЦИ ПРИ БАНКОВОТО КРЕДИТИРАНЕ В УСЛОВИЯТА НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯ”**, РАЗРАБОТЕН ОТ **ЗАВЕН ТАКВОРОВ АСТАДУРОВ** В ТЕХНИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ - СОФИЯ, СТОПАНСКИ ФАКУЛТЕТ, КАТЕДРА „МЕНИДЖМЪНТ И БИЗНЕС ИНФОРМАЦИОННИ СИСТЕМИ”,

ЗА ПРИСЪЖДАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНА И НАУЧНА СТЕПЕН

„ДОКТОР”

ПО ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ 3.7. „**АДМИНИСТРАЦИЯ И УПРАВЛЕНИЕ**”

ДОКТОРСКА ПРОГРАМА „**ИКОНОМИКА И УПРАВЛЕНИЕ (ИНДУСТРИЯ)**”

1. Информация за дисертанта и процедурата

Дисертантът е отчислен с право на защита към катедра „Мениджмънт и бизнес информационни системи“, съгласно заповед на Ректора на ТУ-София, № 1804 от 28.06.2024 г. Съгласно цитираната заповед дисертантът е с право на защита с тема на дисертационен труд „Икономически предизвикателства и социални последици при банковото кредитиране в условията на дигитализация“, с научни ръководители проф. д.н. Минчо Христов Куминев и проф. д.ик.н. Кирил Петров Ангелов.

Дисертантът е в редовна форма на докторантура, полага успешно всичките изпити от кандидатския минимум и представя за обсъждане дисертационния труд в катедра „Мениджмънт и бизнес информационни системи“ на редовно заседание, проведено на 07.10.2024 г., съгласно чл. 39 от ППЗРАСРБ. На заседание на същата катедра дисертационният труд е приет за представяне пред научно жури, което е определено със заповед № ОЖ-3.7-20 / 16.10. 2024 г. на Ректора на ТУ-София.

2. Актуалност и значимост на дисертационния труд

В контекста на дигитализацията на бизнеса и отражението на високите технологии във всички сфери на обществения живот, дисертацията разглежда актуален, значим и особено полезен за банковата система проблем. Тематиката на дисертационния труд акцентира на някои проблемни аспекти на финансово икономическата политика на банковата система и по-конкретно на банките като кредитни институции. В научното изследване умело са преплетени, обвързани и научно обосновани взаимовръзките между спецификата на банковото кредитиране, основните субекти, техния интерес и социално-икономическите ефекти, които се пораждат от взаимоотношенията помежду им. На тази основа са изследвани специфични за тематиката научни възгледи и закономерности на които се търси отговор и решение спрямо процеси, които са част от новите разбирания за банковите дейности в условията на дигитализация.

В това отношение дисертантът умело изследва, обвързва и дава решение на проблеми засягащи банковото законодателство, нарушената връзка между нормативни актове и ефективни стопански и социални дейности за предотвратяване на нецелесъобразно фалиране и закриване на предприятия. Именно това налага да се решават проблеми в процеса на банковото кредитиране в условията на дигитализация, като се предлагат иновативни инструменти за облекчен достъп на стопанските субекти кредитополучатели и интегрирането на Gen AI за потвърждение или отхвърляне на съдебни решения и последващо разглеждане от втори състав.

Обект на изследване на дисертационния труд са кредитираните от банки микро, малки и средни производствени предприятия с просрочени задължения.

Предмет на изследване на дисертационния труд са функционалните характеристики на банковото кредитиране на микро, малки и средни производствени предприятия и фактори водещи до икономически и социални последици.

Основната цел на дисертационния труд е да се анализира кредитния процес, така че да се даде гласност на икономическите и социални последици

от него, да се посочат основните проблеми и да се предложат решения както за оздравяване на кредитираните икономически субекти, така и за премахване на субективния фактор чрез дигитализация на кредитния процес.

Както се забелязва от обосновката и аргументацията на заявените от дисертанта обект, предмет и основна цел е видно, че дисертацията е особено актуална за българската банкова система и третира важни въпроси, свързани с превантивни дейности за предотвратяване на нецелесъобразното закриване или насочено ликвидиране на стопански бизнес структури. Освен това е поставен проблема с инкорпорирането на Европейското право и свързаните с него директиви и регламенти в българското законодателство.

Постигнатите резултати и изводи могат да бъдат добра основа за бъдещи научно-практически разработки, които да надграждат поставените, изследвани и решени въпроси, свързани с икономическите предизвикателства и социални последици при банковото кредитиране в условията на дигитализация. Отчитайки всичко казано дотук, може да се определи, че така поставената проблематика в дисертационния труд е актуална и значима за науката и практиката.

3. Кратка характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд е в общ обем от 317 страници, като включва използвани съкращения, увод, три глави, заключение, публикации по темата, използвана литература и приложения. Съдържанието към отделните глави е структурирано в обособени параграфи, направени са конкретни обобщения, изводи и практически препоръки към завършекът на всяка глава. Основният текст съдържа 14 диаграми и 3 таблици. Номерата на диаграмите и таблиците в автореферата отговарят на посочените в дисертационния труд. Списъкът на използваните литературни източници съдържа общо 254 литературни източници, като 54 са на латиница и 182 на кирилица, а останалите са интернет ресурси.

В *увода* се обосновава актуалността и значимостта на темата на разработката. Определя се обектът и предметът на изследването. Очертават се ограниченията на изследването. Дефинира се целта и задачите на изследването.

В *глава първа* на дисертационния труд се правят теоретични изследвания относно банковото кредитиране от гледна точка на информационните аспекти на бизнеса на българските икономически субекти. Авторът на дисертацията е направил стандартния за целта научен обзор на проблематиката, като са отразени научни въпроси, свързани с ретроспективния поглед на банковото развитие, особеностите на банковото кредитиране и взимане на финансови решения от висшия мениджмънт на българските предприятия, банковото кредитиране от позицията на социално-икономическите ефективни и последици за стопанските субекти и техните интереси. Направен е тълкувателен анализ на законодателната уредба с научна обосновка по проблематиката, аргументирани са препоръки за това, че са облагодетелствани банковите кредитори, проучени и открити са основни насоки, по които икономическите субекти се противопоставят на действащото законодателство. В главата е направена обосновка за необходимостта от дигитална трансформация на банковия кредитен процес и пресичане на нерегламентирани практики относно взаимоотношенията между стопанските субекти.

В *глава втора* на дисертационния труд са отразени някои специфични особености, които имат отношение към кредитния риск за бизнеса на стопанските субекти в Република България. Проучени са възможностите да се намали тежестта на кредитния риск чрез релевантна оценка на финансовото състояние на кредитоискателя в системата за управление на банковия риск. Направен е анализ на факторите, които оказват непосредствено влияние на финансово-икономическата дейност на кредиторите във връзка с оценка на финансовата кредитоспособност. Обосновава се необходимостта от постоянен мониторинг на процеса за оценяване на кредитния риск от момента на вземане на решение за кредитиране до погасяване на задълженията към банката. От тази гледна точка се предлага решение за дигитална трансформация

на банковите процеси чрез внедряване на иновативни и работещи софтуерни решения за оптимизиране на процесите по отпускане на бизнес кредити, управление и мониторинг на кредитния риск. Предлагат се и методи на макро ниво за преодоляване на загуби от проблемни кредити. Аргументирано се прави предложение и се дават конкретни насоки за въвеждане на фигурата на индустриален/организационен психолог в производството по несъстоятелност и при изпълнение по закона за особения залог. Направен е анализ на финансовата система и политиката на кредитиране на български икономически субекти в ущърб на икономическото развитие, като е разкрита връзката на корупцията и неконкурентната среда в Република България, като фактор, възпрепятстващ нормалното функциониране на икономическите субекти. В края на главата се препоръчват законови промени за търсене на регресна отговорност на съдебните лица, изведена е необходимостта за прозрачна банкова дейност чрез дигитализиране на банковите процеси и изпълнителните дела при ЧСИ.

В *глава трета* на дисертационния труд са изследвани основните отражения от лошото управление на проблемните кредити върху финансовото състояние на българските икономически субекти. Доказва се пряката и непосредствена връзка между кредитната политика на банките и определени икономически и социални процеси. Обосновава се връзката между рисковата кредитна политика на банките и социалните последици върху служителите на засегнатите икономически субекти. Определя се степента на неравенство и се посочват методически насоки за преодоляване на социалните последици от ощетяващото банково кредитиране. Направено е проучване на удовлетворението от труда и социалните последици при служители преди и след фалита на предприятията. Изведена е необходимостта от въвеждане на оценъчна медиация с цел ограничаване на социалните последици от ощетяващото банково кредитиране. Разработен е модел на дигитализиран процес на банково кредитиране като преграда за възможни финансово-икономически и социални последици.

В заключението са обобщени основните резултати на дисертацията.

4. Методиката на изследването

Дисертантът Завен Такворов Астадулов е използвал умело подходящи за постигане на основната цел и задачите на дисертационния труд изследователските инструменти. Открояват се общонаучни методи за анализ и синтез, обработка на документални източници, наблюдение, сравнение, индукция, дедукция, аналогия и анкетиране. Анализирани са конкретни факти и събития в тяхната причинно-следствена връзка. Всичко това е обвързано с интерпретация на конкретни социални и икономически процеси, характерни за банковата система в Република България.

5. Оценка на научните и научно-приложни приноси

От прочитът и цялостното ми запознаване с дисертационния труд и автореферата към него, може да се направи извод, че в представената за защита пред научно жури дисертация се съдържат *научни, научно-приложни и приложни приноси*, които се отнасят до икономическите предизвикателства и социални последици при банковото кредитиране в условията на дигитализация.

Приемам заявените приноси в дисертационния труд, а именно:

I. Научни приноси

1. Изследвана е връзката между рисковата кредитна политика на банките и социалните последици за икономическите субекти, като научно са обосновани и изведени закономерности, причини и обстоятелства за лошо управление на проблемни кредити и отражението им (финансово и морално) върху засегнатите страни.
2. Обогатена е научната теория по проблематиката чрез психо-социални изследвания на поведението на човешкия фактор преди и след фалита на предприятия с валидиране на данните на фалирала софтуерна фирма от ИТ сектора в Република България.

II. Научно-приложни приноси

3. Изследвани са фактори и причини, оказващи негативно влияние на икономическите субекти с проблемни кредити, като е предложен подход за участие на индустриален/организационен психолог, който да разработва и прилага ефективни интервенции за функциониране на предприятията и да регулира взаимоотношенията между страните.

4. Идентифицирани са особеностите и проблемните взаимоотношения при кредитната политика на банките и икономическите субекти, като е установена необходимостта от оценъчен медиатор в заповедното производство, процеса по несъстоятелност и по време на действия на банката кредитор по закона за особен залог.
5. Разкрити са нови възможности за ролята на БНБ, която да изкупува лоши кредити на икономически субекти от банките кредитори в страната, предложени са промени в законодателството, ограничаващи един синдик да участва в много на брой икономически субекти в несъстоятелност, да се договаря пряко или чрез посредник за продажба след разрешение на съда по негово искане.

III. Приложни приноси

6. Предложени са насоки за въвеждането на генеративен AI за потвърждаване и/или отхвърляне на решения и определения на националните съдилища.
7. Предложен е механизъм за създаване на „Национално хранилище за данни“, за видеофайлове от записи на банкови служители с икономически субекти, които да се ползват при съдебни дела.
8. Предложени са промени в нормативни актове, даващи възможност за търсене на регресна отговорност на съдиите, като се извежда необходимостта от премахване на т. 2 чл. 417 и т. 3 чл.429 от ГПК, спиране на действията на съдебните изпълнители докато се води разследване от Европейската прокуратура или ОЛАФ и прозрачност чрез дигитализиране на изпълнителни дела при ЧСИ на електронен портал за държавни услуги.

6. Оценка на публикациите по дисертацията

Докторантът Завен Такворов Астадулов е автор на пет публикации, свързани с изследваната проблематика на дисертационния труд. Техният брой и насоченост съответстват на изискванията за придобиване на ОНС „Доктор“.

7. Оценка на автореферата

Представеният автореферат съответства в структурно и съдържателно отношение на рецензираната от мен дисертация. В автореферата са включени всички необходими компоненти. Авторефератът, структурата и съдържанието в него съответстват на предоставения за защита пред НЖ дисертационния труд.

8. Критични бележки, препоръки и въпроси

- 1) В частта на литературния обзор на дисертацията, автора е могъл да подходи по-активно към интерпретацията на критичните аспекти на цитираните автори, давайки по-категорична обосновка на теоретичните въпроси на изследвания проблем. Така по-ясно ще прозира основната идея на автора за проблемните области на икономическите предизвикателства и социални последици при банковото кредитиране в условията на дигитализация.
- 2) Дисертантът би могъл да обоснове по-ясно намесата и влиянието на индустриалния/организационен психолог в подобряване на работата при упражняване на особен залог и при производство по несъстоятелност.
- 3) Съществуват научни пропуски при изследване на зависимостта между оценъчната медиация и практическите резултати за ограничаване на социалните последици от оцетяващото банково кредитиране.
- 4) Необходима е по-конкретна обосновка в дисертацията на необходимостта от спиране на действията на ЧСИ, докато се водят разследвания от Европейската прокуратура или ОЛАФ.
- 5) Разработеният модел на дигитализиран процес на банково кредитиране, като преграда за възможни финансово-икономически и социални последици би бил много по-разбираем чрез структурирането на методически фази. Така ще се даде по-ясна визия за интерпретацията на модела и процеса на архивиране на видеоразговори на кредитоискатели с банкови служители, анализ и оценка на AI.
- 6) Дисертационният труд и автореферата се отличават с някои стилистични пропуски и стил на писане по отношение на дълги изречения, някои от които създават повторение на изказ или затрудняват читателя да интерпретира и осмисли изложените

възгледи. Същото важи и за стилового оформлението на текста и илюстративния материал към него.

- 7) Бих препоръчал на дисертанта в бъдещата му научна работа да изследва връзката между дигитализирането на банковите процеси, въвеждането на AI и поведението на човешкия фактор в дигитална среда.

Независимо от направените критични бележки и препоръки, следва да отбележа, че в никакъв случай същите не омаловажават научната стойност и най-вече практическата полезност на дисертационния труд.

9. Заключение

Предложеният дисертационен труд от Завен Такворов Астадулов на тема: *„Икономически предизвикателства и социални последици при банковото кредитиране в условията на дигитализация“* е в съответствие с изискванията за придобиване на образователната и научната степен “Доктор” на ЗРАСРБ, Правилника за неговото приложение и Правилника за придобиване на научни степени в Технически университет - София.

С убеденост декларирам своята положителна оценка и предлагам на уважаемото научно жури да присъди ОНС “ДОКТОР” по докторска програма „Икономика и управление (Индустрия)“, професионално направление 3.7. „Администрация и управление“ на Завен Такворов Астадулов.

06.01.2025 г.
София

Подпис:
(проф. д-р Ивайло Стоянов)

REVIEW

BY PROF. DR. IVAYLO TSVETANOV STOYANOV

(SCIENTIFIC SPECIALTIES: "ORGANIZATION AND MANAGEMENT OF PRODUCTION" , "SOCIAL MANAGEMENT AND SERVICES")

ON A DISSERTATION THESIS ON THE TOPIC "**ECONOMIC CHALLENGES AND SOCIAL CONSEQUENCES OF BANK CREDITATION IN THE CONDITIONS OF DIGITIZATION**", DEVELOPED BY **ZAVEN TAKVOROV ASTADUROV** AT TECHNICAL UNIVERSITY - SOFIA, FACULTY OF ECONOMICS, DEPARTMENT OF "MANAGEMENT AND BUSINESS INFORMATION SYSTEMS",

FOR AWARDING EDUCATIONAL AND SCIENTIFIC DEGREES

"Ph.D."

PROFESSIONAL DIRECTION 3.7. "**ADMINISTRATION AND MANAGEMENT**"

DOCTORAL PROGRAM "**ECONOMICS AND MANAGEMENT (INDUSTRY)**"

1. Information about the dissertation and the procedure

The dissertation candidate has been transferred with the right to defend his dissertation to the Department of Management and Business Information Systems, in accordance with the order of the Rector of the Technical University of Sofia, No. 1804 of 28.06.2024. According to the cited order, the dissertation candidate has the right to defend his dissertation with the topic "Economic challenges and social consequences of bank creditation in the conditions of digitization", with scientific supervisors Prof. DSc Mincho Hristov Kuminev and Prof. DSc Kiril Petrov Angelov.

The doctoral candidate is in full-time doctoral studies, has successfully passed all the exams of the candidate minimum and presents the dissertation for discussion at the Department of Management and Business Information Systems at a regular meeting held on 07.10.2024 , in accordance with Art. 39 of the PPZRASRB. At a meeting of the same department, the dissertation was accepted for presentation to a scientific jury, which was determined by Order No. OЖ-3.7-20 / 16.10. 2024 of the Rector of TU-Sofia.

2. Relevance and significance of the dissertation work

In the context of the digitalization of business and the impact of high technologies in all spheres of public life, the dissertation examines a topical, significant and particularly useful problem for the banking system. The topic of the dissertation focuses on some problematic aspects of the financial and economic policy of the banking system and, more specifically, of banks as credit institutions. The scientific research skillfully intertwines, links and scientifically substantiates the interrelationships between the specifics of bank lending, the main subjects, their interests and the socio-economic effects that arise from the relationships between them. On this basis, scientific views and regularities specific to the topic are studied, for which an answer and solution are sought in relation to processes that are part of the new understanding of banking activities in the conditions of digitalization.

In this regard, the dissertation skillfully researches, connects and provides solutions to problems affecting banking legislation, the broken connection between regulatory acts and effective economic and social activities to prevent inappropriate bankruptcy and closure of enterprises. This is precisely what requires solving problems in the process of bank lending in the conditions of digitalization, by offering innovative tools for easier access to business borrower entities and the integration of Gen AI for confirmation or rejection of court decisions and subsequent review by a second panel.

The object of study of the dissertation work are micro, small and medium-sized manufacturing enterprises with overdue debts, financed by banks.

The subject of research of the dissertation work is the functional characteristics of bank lending to micro, small and medium-sized manufacturing enterprises and factors leading to economic and social consequences.

The main goal of the dissertation is to analyze the credit process in order to publicize its economic and social consequences, to identify the main problems and to propose solutions both for the recovery of the credited economic entities

and for the elimination of the subjective factor through digitalization of the credit process.

As can be seen from the justification and argumentation of the object, subject and main purpose stated by the dissertationist, it is evident that the dissertation is particularly relevant for the Bulgarian banking system and treats important issues related to preventive activities to prevent the inappropriate closure or targeted liquidation of economic business structures. In addition, the problem of incorporating European law and related directives and regulations into Bulgarian legislation is raised.

The achieved results and conclusions can be a good basis for future scientific and practical developments that build on the raised, researched and resolved issues related to economic challenges and social banking implications lending in the context of digitalization. Considering everything said so far, it can be determined that the issues raised in the dissertation are relevant and significant for science and practice.

3. Brief description of the presented dissertation work

The dissertation has a total volume of 317 pages, includes used abbreviations, introduction, three chapters, conclusion, publications on the topic, used literature and applications. The content to the individual chapters are structured into separate paragraphs made are specific summaries, conclusions and practical recommendations at the end of each chapter. The main text contains 14 diagrams and 3 tables. The numbers of the diagrams and tables in the abstract correspond to those specified in the dissertation. The list of used literary sources contains a total of 254 literary sources, such as 54 are in Latin and 182 in Cyrillic, and the rest are internet resources.

The *introduction* justifies the relevance and significance of the topic of the research. The object and subject of the research are defined. The limitations of the research are outlined. The purpose and objectives of the research are defined.

In the *first chapter* of the dissertation, theoretical research is carried out on bank lending from the point of view of the information aspects of the business of Bulgarian economic entities. The author of the dissertation has made the standard scientific overview of the issue for this purpose, reflecting scientific issues related to the retrospective view of banking development, the peculiarities of bank lending and financial decision-making by the top management of Bulgarian enterprises, bank lending from the position of socio-economic efficiency and consequences for economic entities. subjects and their interests. An interpretative analysis of the legislative framework has been made with scientific justification on the issues, recommendations have been argued for the fact that bank creditors are favored, the main directions in which economic entities oppose the current legislation have been studied and highlighted. The chapter provides a justification for the need for digital transformation of the bank lending process and the elimination of unregulated practices regarding the relationships between economic entities.

Chapter *two* of the dissertation reflects some specific features that are relevant to the credit risk for the business of economic entities in the Republic of Bulgaria. The possibilities to reduce the burden of credit risk through a relevant assessment of the financial condition of the borrower in the banking risk management system are studied. An analysis of the factors that directly influence the financial and economic activity of the borrower in connection with the assessment of financial creditworthiness is made. The need for constant monitoring of the credit risk assessment process from the moment of making a decision to lend to the repayment of obligations to the bank is justified. From this point of view, a solution is proposed for the digital transformation of banking processes by implementing innovative and working software solutions to optimize the processes of granting business loans, managing and monitoring credit risk. Macro-level methods are also proposed to overcome losses from problem loans. A well-argued proposal is made and specific guidelines are given

for introducing the figure of an industrial/organizational psychologist in bankruptcy proceedings and in enforcement under the law on special pledge. An analysis of the financial system and the policy of lending to Bulgarian economic entities to the detriment of economic development is made, revealing the connection between corruption and the uncompetitive environment in the Republic of Bulgaria as a factor hindering the normal functioning of economic entities. At the end of the chapter, legal changes are recommended to seek recourse liability of legal entities, and the need for transparent banking activities through digitalization of banking processes and enforcement cases with private enforcement agents is highlighted.

In *chapter three* of the dissertation, investigated the main consequences of poor management of problematic credits on financial state of the Bulgarians economic. The direct and immediate relationship between banks' credit policy and certain economic and social processes. The relationship between the risk credit policy of banks and social consequences on the employees of the affected economic. The degree of inequality is determined and methodological guidelines for overcoming social consequences of the damaging banking. A study was conducted on job satisfaction and social consequences with employees before and after the bankruptcy of enterprises. The need for the introduction of valuation mediation in order to limit social consequences of the damaging banking lending. A model has been developed on digitized banking process lending as a barrier to possible financial, economic and social consequences.

The conclusion summarizes the main results of the dissertation.

4. Research methodology

The dissertation candidate Zaven Takvorov Astadurov has skillfully used research tools suitable for achieving the main goal and tasks of the dissertation. General scientific methods of analysis and synthesis, processing of documentary sources, observation, comparison, induction, deduction, analogy and surveying

stand out. Specific facts and events are analyzed in their cause-and-effect relationship. All this is tied to an interpretation of specific social and economic processes characteristic of the banking system in the Republic of Bulgaria.

5. Evaluation of scientific and applied scientific contributions

From my reading and comprehensive familiarization with the dissertation and the abstract to it, it can be concluded that the dissertation presented for defense before a scientific jury contains *scientific, applied scientific and applied contributions* that relate to the economic challenges and social consequences of bank lending in the context of digitalization.

I accept the stated contributions to the dissertation, namely:

I. Scientific contributions

1. The relationship between the risky credit policy of banks and the social consequences for economic entities has been studied, scientifically substantiated and deduced patterns, causes and circumstances for poor management of problem loans and their impact (financial and moral) on the affected parties.
2. The scientific theory on the issue has been enriched through psycho-social research on the behavior of the human factor before and after the bankruptcy of enterprises with validation of the data of a bankrupt software company from the IT sector in the Republic of Bulgaria.

II. Scientific and applied contributions

3. Factors and causes that have a negative impact on economic entities with problem loans are studied, and an approach is proposed for the participation of an industrial/organizational psychologist to develop and implement effective interventions for the functioning of enterprises and to regulate the relationships between the parties.
4. The peculiarities and problematic relationships in the credit policy of banks and economic entities are identified, and the need for an assessment mediator in the order proceedings, the bankruptcy process and during the actions of the creditor bank under the special pledge law is established.
5. New opportunities for the role of the BNB to purchase bad loans of economic entities from creditor banks in the country are revealed, and changes in the

legislation are proposed, limiting one trustee to participate in a large number of economic entities in bankruptcy, to negotiate directly or through an intermediary for sale after permission from the court at its request.

III. Applied contributions

6. Guidelines for the introduction of generative AI for confirming and/or rejecting decisions and rulings of national courts are proposed.

7. A mechanism is proposed for the creation of a "National Data Repository" for video files of recordings of bank employees with economic entities to be used in court cases.

8. Amendments to regulatory acts are proposed, allowing for the pursuit of recourse liability of judges, highlighting the need to remove item 2 of Art. 417 and item 3 of Art. 429 of the Civil Procedure Code, suspending the actions of bailiffs while an investigation is being conducted by the European Public Prosecutor's Office or OLAF, and transparency through the digitalization of enforcement cases with private enforcement agents on an electronic portal for state services.

6. Evaluation of dissertation publications

Zaven Takvorov Astadurov is the author of five publications related to the researched issues of the dissertation. Their number and focus correspond to the requirements for acquiring the ONS "Ph.D.".

7. Evaluation of the autoreferat

The submitted abstract corresponds in structure and content to the dissertation reviewed by me. The abstract includes all necessary components. The abstract, its structure and content correspond to the dissertation submitted for Scientific Jury.

8. Critical notes, recommendations and questions

- 1) In the literature review part of the dissertation, the author could have approached the interpretation of the critical aspects of the cited authors more actively, giving a more categorical justification of the theoretical issues of the researched problem. Thus, the author's main idea about the problem areas of economic challenges and social consequences of bank lending in the conditions of digitalization will be more clearly visible.
- 2) The dissertation candidate could justify more clearly the intervention and influence of the industrial/organizational psychologist in improving performance in the exercise of a special lien and in bankruptcy proceedings.
- 3) There are scientific gaps in research into the relationship between evaluative mediation and practical results for limiting social consequences of the damaging banking lending.
- 4) More specific is needed justification in the dissertation of the need to suspend the actions of the PEA while investigations are being conducted by the European Public Prosecutor's Office or OLAF.
- 5) The developed model of a digitized banking process lending, as a barrier to possible financial, economic and social consequences would be much more understandable by structuring methodological phases. Thus will be given clearer vision for the interpretation of the model and the process of archiving video conversations of loan applicants with bank employees, analysis and evaluation of AI.
- 6) The dissertation and the abstract are distinguished by some stylistic omissions and writing style in terms of long sentences, some of which create repetition of statements or make it difficult for the reader to interpret and make sense of the views expressed. The same applies to the stylistic layout of the text and the illustrative material to it.

- 7) I would recommended on the future Ph.D. candidate his scientific work yes explores the connection between digitalization on banking processes, the introduction of AI and behavior on human factor in digital environment.

Regardless of the critical remarks and recommendations made, I should note that they in no way diminish the scientific value and, above all, the practical usefulness of the dissertation.

9. Conclusion

The proposed dissertation work by Zaven Takvorov Astadurov on the topic: *"Economic challenges and social consequences of bank creditation in the conditions of digitization"* is in accordance with the requirements for acquiring the educational and scientific degree "Ph.D." of the ZRASRB, the Regulations for its implementation and the Regulations for acquiring scientific degrees at the Technical University - Sofia.

I declare with conviction its positive evaluate and suggest on the esteemed scientific jury yes sentences "Ph.D." in doctoral program "Economics and Management (Industry)", professional direction 3.7. "Administration and Management " of Zaven Takvorov Astadurov .

06.01.2025
Sofia

Signature:

(Prof. Dr. Ivaylo Stoyanov)